

ПОВЕЉА БАНА КУЛИНА – СПОМЕНИК СРПСКЕ ПИСМЕНОСТИ

Апстракт: У раду је истражена релевантна литература која се бави проучавањем *Повеље бана Кулина*; указује се на карактер овог значајног споменика за проучавање српске писмености, народног језика и регионалних односа. Упоредјујући стручне радове о *Повељи*, анализирајући садржај текста и писмо којим је написана, потврђена је припадност овог документа хришћанској и српској културној баштини. Као политички и дипломатски документ, *Повеља* је значајна јер говори о добросусједским односима Дубровника и средњовјековне Босне.

Кључне ријечи: *Повеља бана Кулина*, писани споменици, српски народни језик, ћирилица.

Писани и сачувани документ, изузетне вриједности, *Повеља бана Кулина*², која се краће назива *Кулинова повеља*, значајна је у језичком, књижевном, правном, дипломатском и историјском смислу за цјелокупан српски народ и друге јужнословенске народе. *Кулинова повеља* писана је, како се наводи у дну ћирилског текста, 29. августа 1189. Повеља се завршава датумском формулацијом која на осавременењем језику гласи: *од рођења Христова тисућу и сто и осамдесет и деветио љетѡ, мјесеца августѡа у двадесет и девети дан; Усјековање главе Јована Крстѡишеља*. Временска формулација није наведена на византијски начин, како се тада чинило у натписима, већ је написана ријечима тадашњег српског народног говора. *Кулинова повеља* је постала позната научној и стручној јавности у XIX вијеку, након што је први пут штампана 1839. у алманаху *Голубица*, у Београду. Књижевник Димитрије Тирол, у наведеном алманаху, објавио је неколико ћирилских текстова, међу којима и двојезичну повељу, на латинском и српском народном језику, у којој се говори о пријатељству и трговинским односима између босанског бана Кулина и дубровачког кнеза Крваша (Ђоровић 1999а, стр. 82; Ђорић 2011, стр. 5). Овај средњовјековни документ, који је „писан по строгим правилима, стереотипу византијске и латинске дипломатике, међудржавне дипломатске етикеције“ (Вукомановић, 1989, стр. 77), настао је с циљем да уреди пријатељске и трговинске односе између Босне и Дубровника, који је у то вријеме егзистирао као самостална политичка и друштвена територија. Тек након 750 година *Повеља бана Кулина* постаје доступна широј јавности и од тада па до данас привлачи велику пажњу истраживача из разних области, а прије свега историчара, културолога, филолога, граматолога, палеографа.

¹ zlatko.juric.rs@gmail.com

Аутор је доктор филолошких наука. Ради у Библиотеци Народне скупштине Републике Српске. Бави се проучавањем књижевности, језика и културе. – Напомена ур.

² Како наводи Б. Ђорић, оригинални примјерак *Повеље бана Кулина* први је идентификовао Измаил Иванович Срезњевски, 1852, који је овај документ описно именовао: *грамоша Босенскаѡа бана Кулина* (2011, стр. 6). Под тим називом, са редукцијом или измијењеним редослиједом ријечи, прихваћено је именовање овог историјског документа.

Крајем XX и почетком XXI вијека, на подручју Босне и Херцеговине појавио се одређени број текстова у којима се нетачно именују језик и писмо којим је писана *Повеља бана Кулина*.³ Како констатује Б. Самарцић, неки бошњачки лингвисти, без ваљане аргументације, покушавају да *Кулинову повељу* узму као основу тзв. бошњачког језика и истиче апсурдну чињеницу да „бошњачки лингвисти у историјске споменике тзв. босанског језика убрајају и српске црквене рукописе, записе и натписе на стећцима, као и документе свјетовне природе“ (2012, стр. 350). Осврћући се на текстове Цевада Јахића, који средњовјековне српске документе, писане ћирилицом, узима као примјер тзв. „босанског језика“, Б. Самарцић указује на то да је то „злоупотреба историјских факата да би се доказала теза о бошњачкој језичкој аутономности“ (2012, стр. 351). Наведени текстови бошњачких аутора немају ни историјско, ни лингвистичко, ни палеографско утемељење већ се користе у политичке сврхе. Сва досадашња релевантна славистичка истраживања објављена током XIX и XX вијека, укључујући и она која су спроведена у оквиру србкroatистике, указују на то да је *Повеља бана Кулина* историјски писани споменик који је првенствено значајан за србистику, а потом за србкroatистику и, у ширем смислу, за славистику. Зборник радова посвећен обиљежавању јубилеја, под насловом *Осамсто година повеље босанског бана Кулина 1189–1989* (1989), у издању Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине, са сједиштем у Сарајеву, писан је у духу србкroatистике⁴: Народни језик којим је писана *Кулинова повеља* именован је као српскохрватски.

Након што је *Повеља бана Кулина* први пут објављена у *Голубици*, повећано је интересовање за овај документ, писан двојезично: прво на латинском, затим на српском народном језику, ћирилицом. Осим дипломатског и трговинског значаја, *Кулинова повеља* важна је за проучавање историје српског језика и писма, а *Повеља* недвосмислено говори и о хришћанској традицији у средњовјековној Босни. „То је, прво, један од ријетких наших писаних споменика који је стигао до нас у добром стању; то је, друго, један од ријетких споменика из тих далеких времена који носи обиљежја народних говора; то је, затим, писани споменик о коме имамо доста података: зна се и када је писан, и за кога је писан и ко га је писао“ (Пецо 1989, стр. 62–63). Подаци који се ишчитавају на основу *Повеље бана Кулина*, укључујући и *Мирослављево јеванђеље*, говоре о миленијумском континуитету развоја српског језика, ћириличног писма и културе; показују постојање добросусједских односа; указују на ниво развоја тадашњег друштва; потврђују припадност хришћанској цивилизацији.

Утврђено је да постоје три примјерка *Кулинове повеље*: оригинал и два преписа. „Раширено је мишљење да је примерак који се од средине 19. века налази у Библиотеци Руске академије наука у Санкт Петербургу оригинал, а друга два примерка, која се налазе у Хисторијском архиву у Дубровнику, јесу његови преписи“ (Ђорић 2009б, стр. 165). Двије

³ Тенденциозни и неутемељени текстови о *Повељи бана Кулина* објављују се у јавним медијима. Тако се, на примјер, на званичној страници Архива Федерације Босне и Херцеговине наводи да је *Повеља бана Кулина* писана тзв. „босанским језиком“: <http://www.arhivfbih.gov.ba/index.php/aktuelnosti/280-povelja-kulina-bana-temeljni-dokaz-postojanja-bosne> Датум приступа: 11. 10. 2022.

У тексту „Povelja Kulina bana i njen značaj“ проф. емеритус на Филозофском факултету Универзитета у Сарајеву др Енвер Имамовић наводи да је *Повеља бана Кулина* писана „bosanskim jezikom i bosanskim pismom“: https://www.academia.edu/28071661/Dr_Enver_Imamovi%C4%87_POVELJA_KULINA_BANA_I_NJEN_ZNA%C4%8CAJ Датум приступа: 11. 10. 2022.

Бошњачки лингвисти настоје да језик именују термином „босански“ према географском подручју Босна, или према жителу Босне – Босанац!? Поставља се логично питање: зашто, у том случају, изостављају Херцеговину и Херцеговце, Крајину и Крајишнике, Семберију и Семберце.

⁴ Н. Гошић наводи да је овај документ „најстарији српскохрватски споменик писан у цјелини ћирилицом (1989, стр. 46).

деценије након Тироловог издања *Повеље бана Кулина*, како констатује Б. Ђорић, млађи препис овог документа објавио је познати слависта Фрањо Миклошић у књизи *Monumenta serbica* (1858), гдје је, такође, констатовао „да се у Санкт Петербургу налази оригинални примерак, а два преписа у Бечу“ (2011, стр. 6). Оригинални примјерак *Кулинове повеље*, као најстарији словенски документ дипломатског карактера, писан на пергаменту, због мјеста гдје се чува, описно се именује и као *санкшиспетербуршки примјерак*.

У историјском периоду у коме је настала *Повеља бана Кулина*, дакле, у доба Немањића, српска писменост се развијала у два тока: писани су текстови на српској редакцији старословенског језика, који се назива и књижевни језик српскословенски; и, упоредо, писано је народним језиком (Ивић 1998, стр. 28–29). „Познато је да је диглосија посведочена већ у најстаријим сачуваним документима с краја XII века. Из скоро истог периода потичу *Мирослављево јеванђеље*, писано српскословенским, и *Повеља Кулина бана*, писана народним језиком“ (Грковић–Мејдор 2007, стр. 446). Профани језик био је подеснији у текстовима који су били намијењени широј употреби: пуку на кога се, у највећој мјери, и односио садржај написаног. Како П. Ивић констатује „народни језик је суверено господарио у пословним списима световног карактера: у писмима, у имовинским документима, па углавном и у повељама које су српски владари издавали Дубровнику“ (1998, стр. 34). Сачуване повеље, међу којима је и *Кулинова повеља*, веома су значајни извори који дају драгоцене податке и представљају доказ о писму и језику у доба Немањића, у периоду у коме се развијала српска редакција старословенског језика.

У доба развоја старословенског језика писано је двјема азбукама: глаголицом и ћирилицом.⁵ Ћирилица се више развијала код Срба, док је глаголица знатно дуже остала у употреби код Хрвата. Како наводи П. Ивић, сви сачувани српски текстови на народном језику, настали у средњем вијеку, писани су ћирилицом и додаје да у „немањићко доба, подручје ћириличке писмености обухватало је целу српску државу, а такође и Босну“ (1998, стр. 36). И Г. Јовановић констатује да је ћирилица постала доминантно писмо у српској средњовјековној држави, као и у другим друштвеним заједницама тог доба у којима је живио српски народ (1996, стр. 21). Ћирилично писмо јесте основно, примарно писмо српског језика на којем је, до XX вијека, писана скоро цијела српска књижевност као и документи, државног и свјетовног карактера.

Историјски је утврђено да је босански бан Кулин био у родбинским везама са Немањићима. Његова сестра била је удана за Немањиног брата Мирослава, по чијој наруџби је, крајем XII вијека, написан најљепши сачувани споменик српског језика и писмености – *Мирослављево јеванђеље*. О повезаности бана Кулина и Немањића пише В. Ђоровић: „У Захумљу је владао, признајући врховну власт Немањину, његов брат Мирослав, оснивач манастира Св. Петра на Лиму. За жену је имао сестру босанског бана Кулина, који је наставио старе везе са рашком династијом“ (1999, стр. 164). Осим политичких, економских и културних веза, дворови Немањића и бана Кулина били су наслоњени једни на друге и вишеструко повезани.

Раније је већ утврђено да је *Повеља бана Кулина*, по садржинској форми, правни акт, дипломатског и политичког карактера, писан латинским и народним српским језиком. У средњовјековној Босни, Хуму, Дубровнику повеље су писане „пола века раније него код

⁵ О немањићком периоду и упоредној употреби двају говора и двају писама посебно пише Павле Ивић у студији под насловом: „Доба Немањића (око 1170–1371) – узлет српске писмености и учвршћење диглосије“ (Ивић 1998).

Немаца (код њих је прва из године 1238/9.), а нешто мало касније него у Шпанији и јужној Француској” (Ђоровић 1999а, стр. 82–83). Ова врста писаних докумената значајна је и због тога што омогућава реконструкцију тадашњег говора, с обзиром на то да су писани народним језиком. „Највише података о живом језику Срба у средњем веку дају нам повеље и писма” (Ивић 1998, стр. 34). Имајући у виду да су у та доба жанрови српске књижевности претежно били везани за хришћанство и црквени живот, дакле за образованији слој друштва, народни говор је више био присутан и изражен у повељама, писмима, записима, гробним натписима.

Кулинова повеља, као и други споменици српског језика и писмености, потврђују да је српски народ у средњем вијеку био на нивоу културног развоја тадашњих европских народа. Језик и писмо дају релевантне информације о нивоу развоја друштва и културе једног народа. *Повеља бана Кулина*, заједно са другим сачуваним документима – прије свега, са *Мирослављевим* и *Вукановим јеванђељем* – потврђује да су Срби, у доба Немањића, имали формиран језик, употребљавали ћирилично писмо и користили одређене писане форме да уреде односе са другим народима и друштвеним заједницама. П. Ивић наводи да је и најстарији сачувани српски правни документ писан ћирилицом, такође, везан за Дубровник; у ствари, то није цјеловит акт већ само два потписа с кратком заклетвом: „Имена великог жупана Стефана Немање и његовог брата кнеза Мирослава записана су под латински писаним уговором са Дубровником из 1186” (1998, стр. 36). Ћирилично писмо је било заступљено у црквеном животу, на двору и у другим областима тадашње друштвене заједнице гдје је писменост била присутна.

Повеља бана Кулина најстарији је сачувани правни документ написан српским језиком, закључује Б. Ђорић (2009, стр. 11), те истиче да је термин српски језик био једини назив за идиом којим се, на ћирилици, водила преписка, и додаје да: „Сваки други лингвоним, са савременим националним предзнацима и савременим значењима, био би неприкладан и нетачан” (2009, стр. 11). Историчар В. Ђоровић наводи да су први споменици српске писмености настали на босанскохерцеговачком подручју и констатује да „прва повеља српска, на народном језику, потиче исто тако из Босне. То је трговачка повластица бана Кулина издана дубровачкој републици 1189. године” (1999а, стр. 82). Српска средњовјековна књижевност, настајала у различитим жанровима, као и бројне свјетовне форме (повеље, натписи, потписи, печати), писане су српским језиком, ћириличким писмом.

Повеља бана Кулина географски је настала у Дубровнику (латински текст) и на некадашњем подручју Хума и Босне (ћирилски текст), одакле потичу први споменици српске писмености. „Најстарија два наша натписа, писана оба ћирилицом, из тог су краја”, закључује В. Ђоровић и додаје да је *Нашићис требињској жуџана Грга* писан око 1180⁶, за вријеме зетског кнеза Михајла; а други је црквени *Нашићис бана Кулина*⁷, настао 1185, нађен код Високог (1999а, стр. 82). Истражујући *Нашићис бана Кулина*, Б. Чигоја наводи да је поуздано датирање настанка овог натписа, што је потврђено из више извора, те, на основу анализираних текста и других докумената, констатује чињеницу да је натпис у камену био постављен на улазу цркве чији је ктитор био босански бан Кулин (2008, стр. 26–29). Осим што је сачувана *Повеља бана Кулина*, из периода његове владавине, сачуван

⁶ Ђ. Сп. Радојичић је констатовао да је *Нашићис требињској жуџана Грга* настао у периоду 1173–1189. године (Чигоја 2008, стр. 22). *Нашићис жуџана Грга* чува се у Завичајном музеју у Требињу.

⁷ Позивајући се на П. Анђелића (*Ревизија чишања Кулинове повеље*, Гласник Земаљског музеја, XV–XVI, Сарајево, 1961, 287–308), Б. Чигоја констатује: „Готово вршњак чувене Повеље Кулина бана (1189), овај натпис пронађен је 1898. године на Туштиној њиви Јове Шаренца под селом Мухашиновићима код Високог” (2008, стр. 26).

је и црквени *Напис бана Кулина*. Ови и други документи указују на развијену свијест о значају писмености и потреби да се на писани начин уреди односи у друштву, те потврђују хришћанску припадност средњовјековне Босне и изграђеност чврстих добросусједских односа са Дубровником, Хумом и Зетом, као и добрих пријатељских и братских веза са Рашком и Немањићима.

Документи који су сачувани из периода бана Кулина и други сачувани историјски извори из тога времена говоре да је овај бан владао успјешно, да се у његово доба боље живјело него касније.⁸ В. Ђоровић пише да је традиција о бану Кулину, као добром владару, задржана у народном памћењу док су многи други, успјешнији властодршци, скоро заборављени, те наводи да су Дубровчани били задовољни примјеном и поштивањем *Кулинове повеље* и поузданошћу с којом су трговали са Босном (1999б, стр. 174–175). У народном памћењу је сачувана позитивна слика о периоду када је Босном владао бан Кулин, а његово име се спомињало у бесједама, легендама и пословицама.

Народне изреке које говоре о владавини бана Кулина присутне су у живом говору, о чему пише Д. Мршевић-Радовић: „Нема сумње да се у фразеолошком изразу од Кулина бана чува сећање на историјску личност – босанског бана Кулина с краја 12. века” (1999, стр. 123). Проучаваоци историјског периода за вријеме владавине бана Кулина посебно издвајају изреку: *Од Кулина бана и добријех дана* (Ђоровић 1999б, стр 174; Мршевић-Радовић 1999, стр. 124). Када неко почне да говори опширно, надугачко и наводи давно прошле догађаје, за њега се каже: *Почео је од Кулина бана!* Или краће: *Од Кулина бана...* Ова опаска указује на колективно памћење које вријеме мјери прије и после бана Кулина. Д. Мршевић-Радовић запажа да фразеолошко помињање Кулина као личности од које свијет почиње алудира на колективну свијест о Адаму и Христу (1999, стр. 124). Дакле, у колективном памћењу је сачувано сјећање на бана Кулина и доба у коме се боље живјело и у коме се комуницирало, сарађивало и успјешно трговало са сусједима, првенствено са Дубровчанима.

Повеља бана Кулина – писмом и језиком, садржајем и обиљежјима – недвосмислено говори о хришћанској припадности бана Кулина, Босне, Дубровника. На почетку, и латинског и ћирилског текста, стоји крст као симбол хришћанства. У првим ријечима повеље – што је била уобичајена форма за почетак писања средњовјековних докумената у хришћанском свијету – помиње се Свето Тројство. Почетак текста на латинском је: „In nomine patris et filii spiritus sancti amen”.⁹ На осавременењем српском језику, почетак ћирилског текста гласи: „У име Оца и Сина и Светога Духа”, а то су симболи на којима се заснива хришћанско молитвено вјеровање. Текст повеље, на латинском, завршава се ријечима: „Sic me deus adiuvet et haec sancta IIIor euangelia”. У српском дијелу текста ова реченица на савременом језику гласи: „Тако ми Бог помогао и ово свето јеванђеље”. Јеванђеље, као почетни дио *Новой завјети*, основа је хришћанског и православног вјеровања. Ћирилски дио текста, након заклетве у свето јеванђеље, има и веома значајан додатак у коме се наводе подаци: ко је, у чије име, и када је писао повељу. У завршној забиљешци, писар Радоје вријеме мјери од рођења Христа и наводи да дан писања пада на хришћански црквени празник, на дан Усјековања главе Јована Крститеља. На основу наведеног, може се констатовати

⁸ „Готово је светска појава, да лица ранијег Средњег Века, чак и важне хисториске особе, ишчиле потпуно из народне успомене. Када се тако није догодило са Кулином, кога, узгред речено, није популарисала црква као Немању, онда значи, да је он доиста имао знатна угледа и нечег вреднијег или у својој личности или у својој владавини, што му је могло да помогне стварању трајног гласа” (Ђоровић 1999б, стр. 175).

⁹ Преводе латинског дијела текста *Повеље бана Кулина* и прилагођавање савременом језику ускладили смо са посљедњим преводима које је навео Б. Ђорић (2011).

да је *Повеља бана Кулина* прворазредни документ српске писмености који има изузетну филолошку, културну и националну вриједност.

Фотографију санктпетербуршког примјерка *Повеље бана Кулина*, како наводи Б. Ђорић, први је објавио Г. А. Иљински 1906, а касније су је преносили и други истраживачи који су се бавили проучавањем овог документа (2011, стр. 17). Овом приликом објављујемо аутентичну копију¹⁰ санктпетербуршког оригиналног примјерка *Повеље бана Кулина*, који се чува у Библиотеци Руске академије наука, у Санкт Петербургу, као најстарији словенски ћирилски документ, дипломатског карактера, писан на пергаменту. У посвети којом се потврђује аутентичност документа (сл. 3) наводи се да је на предњој страни *Повеље бана Кулина* (сл. 1) написан двојезични текст: латински и српски, а на полеђини *Повеље* (сл. 2) наведен је запис којим је одређена класификација овог рукописног споменика у Библиотеци Руске академије наука.

Повеља бана Кулина, оригинални документ,
Библиотека Руске академије наука, Санкт Петербург.

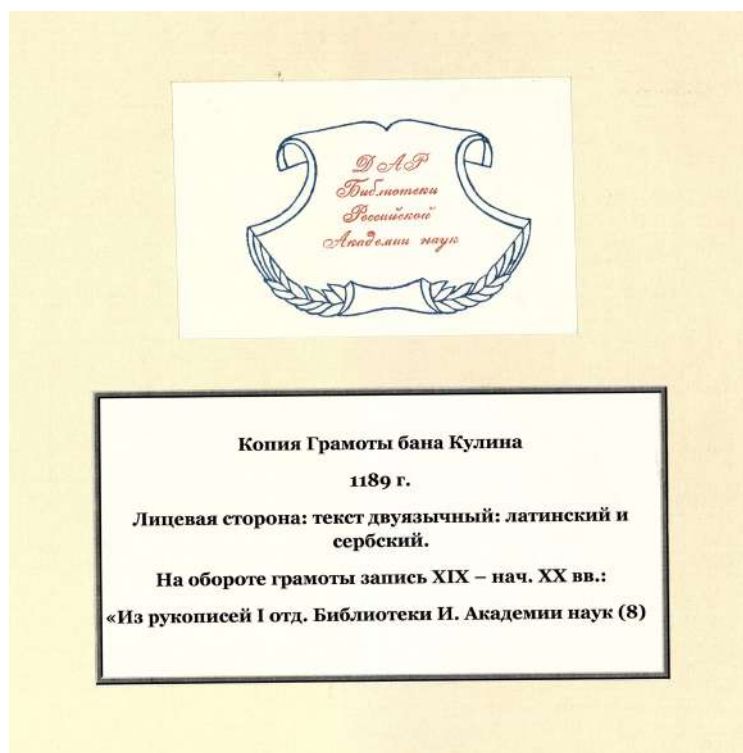

Слика 1. Предња страна документа.

Слика 2. Полеђина документа.

¹⁰ Аутентичну копију *Повеље бана Кулина* добили смо захваљујући љубазности управе Библиотеке Руске академије наука у Санкт Петербургу, приликом увида у оригинални примјерак овог документа, за вријеме наше посјете Библиотеци, 6. септембра 2017. Ова копија је изложена у холу Народне скупштине Републике Српске у Бањој Луци. Овом приликом искрено захваљујемо на ревности и професионалном односу службеника Библиотеке Руске академије наука.

Слика 3. Потврда о аутентичности копије *Повеље бана Кулина*.

Сачувани писани споменици везани за бана Кулина, средњовјековну Босну, Хум и Дубровник – језиком и писмом, хришћанским обиљежјима и другим културолошким одликама – веома су важни за историју српског народа, језика и писма. Писани споменици, међу којима је и *Повеља бана Кулина*, првенствено су значајни за историју (дијахронију) српског језика. Средњовјековни документи важни су и за разумијевање данашњег живог говора (синхронију) на подручју некадашње Босне, Хума и Дубровника. На наведеним ареалима, савремени српски језик, иако јединствен језички идиом, у социолингвистичком смислу, данас се назива различитим политичким именима.

На основу претходно наведеног, може се констатовати да *Повеља бана Кулина*, настала прије више од осам вијекова, говори о историјском периоду када су писменост и народни језик били у значајном развоју, упоредо са српским књижевним језиком, као једном од редакција старословенског језика. Овај документ потврђује хришћанску припадност Дубровника и средњовјековне Босне, као и постојање добросусједских односа. *Кулинова повеља*, писана ћирилицом, народним језиком, штокавског нарјечја, настала 29. августа 1189, веома је значајан споменик српског језика и писмености.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

1. Вукомановић, С. (1989). Лексика и граматика значења у Повељи Кулина бана. У: *Осамсто година повеље босанској бана Кулина 1189–1989*. Сарајево: Академија наука и умјетности Босне и Херцеговине, 77–97.
2. У: Гошић, Н. (1989). Сто педесет година публиковања и проучавања Повеље бана Кулина. У: *Осамсто година повеље босанској бана Кулина 1189–1989*. Сарајево: Академија наука и умјетности Босне и Херцеговине, 45–56.
3. Грковић-Мејџор, Ј. (2007). *Списи из историјске лингвистике*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
4. Ђорђевић, П. (1990). *Историја српске ћириллице* (треће издање). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
5. Ивић, П. (1973). Наше средњовековне повеље и писма и њихов језик. *Књижевност и језик*, XX, св. 3–4, Београд, 4–12.
6. Ивић, П. (1998). Доба Немањића (око 1170–1371) – узлет српске писмености и учвршћење диглосије. *Целокупна дела, VIII Прејлед историје српског језика*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 28–59.
7. Јовановић, Г. (1996). Почети српске писмености. *Књижевност и језик*, XLIV, св. 3–4, Београд, 19–23.
8. Ковачевић-Којић, Д. (1989). Кулинова повеља и босанско-дубровачки односи. У: *Осамсто година повеље босанској бана Кулина 1189–1989*. Сарајево: Академија наука и умјетности Босне и Херцеговине, 37–44.
9. Кос, М. (1927). Дубровачко-српски уговори до средине 13. века. *Глас Српске краљевске академије*, CXXIII, 67, Београд, 1–65.
10. Младеновић, А. (2008). *Историја српског језика*. Београд: Чигоја штампа.
11. Мршевић-Радовић, Д. (1989). Од Кулина бана и добријех времена. У: *Осамсто година повеље босанској бана Кулина 1189–1989*. Сарајево: Академија наука и умјетности Босне и Херцеговине, 123–135.
12. Пецо, А. (1989). Повеља Кулина бана у свјетлости штокавских говора XII и XIII вијека. У: *Осамсто година повеље босанској бана Кулина 1189–1989*. Сарајево: Академија наука и умјетности Босне и Херцеговине, 61–76.
13. Самарџић, С. Биљана (2012). Повеља бана Кулина у идентитету српског језика. У: *Значај српског језика и књижевности у очувању идентитета Републике Српске* (I). Пале: Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, 347–363.
14. Ђирковић, С. (1989). Босна и Византија. У: *Осамсто година повеље босанској бана Кулина 1189–1989*. Сарајево: Академија наука и умјетности Босне и Херцеговине, 23–35.
15. Ђорић, Б. (2009а). Још о Повељи бана Кулина (графемика, фонемика морфемика). *МСС, Научни саставак слависта у Вукове дане*, св. 39/3. Београд: Теоријско-методолошки оквир за модернизацију описа српског језика (III), 11–46.
16. Ђорић, Б. (2009б). *Лингвомариналије*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност.
17. Ђорић, Б. (2011). *Повеља бана Кулина: графемика, фонемика морфемика*. Београд: Чигоја штампа.
18. Ђоровић, В. (1999а). *Босна и Херцеговина*. Бања Лука – Београд: Глас српски / Ars libri.
19. Ђоровић, В. (1999б). *Хисторија Босне* (репринт издање: В. Ђоровић, *Хисторија Босне*, I, Српска краљевска академија, Београд 1940). Бања Лука – Београд: Глас српски / Ars libri.
20. Чигоја, Б. (2008). *Најстарији српски ћирилски најписи*. Београд: Чигоја штампа.

Zlatko Jurić
Library of the National Assembly of the Republic of Srpska
Banja Luka

THE CHARTER OF BAN KULIN – MONUMENT OF SERBIAN LITERACY

Summary: A document written on parchment, of exceptional value, *The Charter of Ban Kulin*, is significant in the linguistic, literary, legal, diplomatic and historical sense for the Serbian people and other South Slavs. *Kulin's charter* was written, as stated at the bottom of the Cyrillic text, on August 29th, 1189. *The Charter* was written bilingually: in Latin and in the Serbian vernacular. By comparing works of experts on *Kulin's charter*, and by analysing the content of the text and the script in which it was written, it was confirmed that this document belongs to the Christian and Serbian cultural heritage. As a political and diplomatic document, the Charter is significant because it speaks of good neighbourly relations between Dubrovnik and medieval Bosnia. *Kulin's charter*, together with other preserved documents – above all, with *Miroslav's* and *Vukan's Gospels* – confirms that the Serbs, in the time of the Nemanjić dynasty, had a formed language, used the Cyrillic alphabet and used certain written forms to regulate relations with other people and regional social communities.

Преузето: 25. октобра
Корекције: 30. октобра
Прихваћено: 30. новембра

